

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
նչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

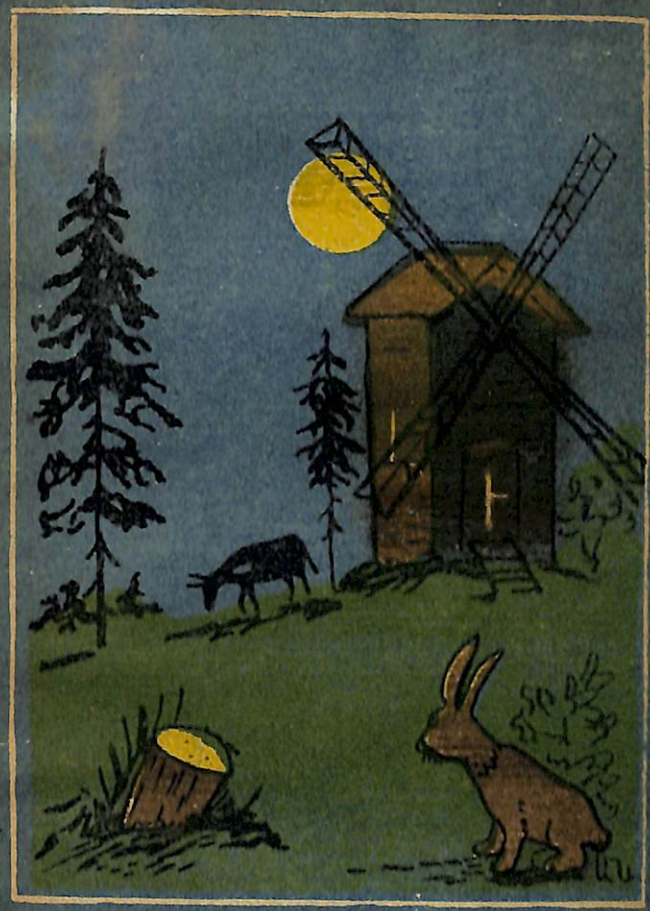
Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

845
17-68

ԱԼԵՈՆՍ ԴՈՂԵ

107

2200

5/100

ՆԱՄԱԿՆԵՐ
 ԻՄ
 ԶՐԱՂԱՅԻՑ

Арм.

3-30662

84 1/2

7-68

30 MAY 2011

Ա.Լ.ՅՈՒՆՍ ԳՈԿԵ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՄ ԶՐԱՂԱՑԻՑ

Նկարներ

Ս. ԶԱԿՐԺԵՎՍԿՍԻՑԻ

№ 10591

М Е С З Р Ա Տ

ՀԼԿՑԵՄ ԿԿ ԿԻՑ ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆՆԵԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՑԵՐԵՎՈՂ

1939

ՄԵՏԱՀՍՍՈՒԿՆԵՐԻ ՀՍՄՍՐ

40797-63

ԱԼՖՈՆՍ ԴՈՒԵ

(1840—1897)

Յերբ Ալֆոնս Դոուէյի «Արեղանուհիներ» պիեսի առաջին ներկայացման ժամանակ դերակատարներից մեկը մի ֆրագ արտասանեց յերգող դրախտապանների մասին, դանլիճուժ պիեսի հեղինակի հասցեյին ծիծաղ լովեց: Փարիզյան թատերասերները դրախտապանները միայն իբրև կերակուր եյին պատկերացնում, և նրանց համար դժվար եր յերևակայել, թե տապալիս ու գարնիրով շրջապատված այդ թռչունները յերգող թռչուններ են լեղի: Պիեսը ձախողվեց: Դոուէյի կողմից բեմի վրա հանդես բերված համեստ ու կենդանի պոեզիան արհեստավորական դրամատուրգների գործերին վարժված հանդիսատեսներին ձանձրալի թվաց:

Դոուէյի պիեսում յերգում եյին իր հայրենիքի թըռչունները: Յերիտասարդ Դոուէյն Ֆրանսիայի հարավային կողմից Փարիզ յեկավ լուսթյան մեջ թաղված փոքր քաղաքների և Պրովանսի լուսաճաճանշ գաշտավայրերի ուրախ հիշողություններով: «Նրանք բոլորն էլ աճեցին այնտեղ՝ ծոթորի ու նարդոսի միջև, այդ լիակատար յերագողները և ջոկովի հնարագետ մարդիկ: Նրանց արյան մեջ արևն ե վառվում, իսկ գլխի մեջ լավում ե թռչունների յերգը: Բնավորություններ խորտակող փարիզյան միջավայրում, ջրադացաքարի պես, նրանք իրենք-իրենց են

Յուսմ, պահպանում են հողի հողը, զգալու և հնարելու կենդանի ընդունակութունը»։ Այսպես է գրել Պրովանսից դուքս չեկած բանաստեղծների մասին նշանավոր վիպասան Եմիլ Զոլան, և այս խոսքերը լիակատար չափով վերաբերում են նաև Դոդեյին։

Բարդ չէ Դոդեյի կենսագրությունը։ Առաջին յերութները մայրաքաղաքի թերթերում և արագորեն նվաճված փառքը, հետագայում հիվանդության պատճառով Ալժիրում բնակվելը, վերջապես նստակյաց տարիները Փարիզում կամ նրա շրջակայքում, Սենայի ափերին մոտիկ, — ահա այդ կյանքի փողջ արտաքին իրադարձությունները, լիովին լրջված գրողի աշխատանքով։ Դոդեն սկսեց վտանավոր զբեւոյց, սակայն շուտով անցավ արձակին — պատմվածքի և մի քանի հարյուր խոսքի սահմանում սեռախտական ուրվագծերի։ Այդ գործերում Դոդեն հարություն տվեց պատանեկության սպավորութուններին, բնությանը, ավանդութուններին և Պրովանսի մարդկանց։ Այս համառոտ պատմվածքները նա միացրեց «Նամակներ իմ ջրաղացից» ընդհանուր անվան տակ։

Իրբը չերխաստարգական շունչ ուներ, սակայն նրա յուրաքանչյուր տողը վկայում էր դարձանալի վարպետության մասին։ «Ջրաղացպան Կորնիլի գաղանիքը» և «Պարոն Սեզենի ալժիրյան» այդ գրքի մեջ ելին մտնում։

Դրողը, վոր սկսել էր վտանավորներից ու պատմվածքներից, հասուն տարիներին վերջնականապես յեկավ այն համոզման, վոր «պատահող իրադարձություններն ավելի ուժեղ են, քան հնարովի իրադարձությունները»։ Դրողի պատանեկական գործերում տեղ գտած Ֆանտաստիկական հերոսներին փոխարինեցին Փարիզի մանր բուրժուաները, չինովնիկները, սպաները, զպրոցական ուսուցիչները և սկսնակ արախտաները։ Սուր զիտողութունը, վորի վարպետը ցույց տվեց իրեն Դոդեն գեռևս «Նամակ-

ներ իմ ջրաղացից»-ում, հետագայում դարձավ նրա ստեղծագործության բնորոշ գծերից մեկը։

Դոդեն ապրեց Ֆրանս-պրուսական 1870 թվի պատերազմը, գերմանացիների ներխուժումը Ֆրանսիա, Փարիզի պաշարումը, հեղափոխութունը և այդ իրադարձություններից նա քաղեց իր յերկու-յերեք եջանոց փոքր պատմվածքների — կյանքի կարճ դրամաների և կոմեդիա, ների — սյուժեաները։

Ձանազան քննադատներ Դոդեյին մեղադրում ելին չափազանց համառոտ պատմվածքներ գրելու մեջ։ Կարծես թե ի պատասխան այդ քննադատների, Դոդեն մի անգամ գրել է հետևյալը.

— Ինչո՞ւ քո յերգերն այդքան կարճ են, — հարցրին մի անգամ մի թուշունի։ — Թե՛ շնչառութունդ քիչ է։

— Յես շատ յերգեր ունեմ և կուղեյի պատմել բուրբը»։

Սակայն առատ մտահղացումները չխանգարեցին Դոդեյին գրելու մի շարք փայլուն վեպեր, վորոնք միայն ամբաղնդեցին նրա հոչակը։ «Փոբիկ մարզու» մեջ Դոդեն նկարագրել է իր յերխաստարգության ուղին, իսկ «Տարասկոնցի Տարսարենի» մեջ ստեղծել է ուրախ, կայծկրուղ մի պատմութուն՝ պրովանսական փոքր քաղաքների բնակիչների մասին. չգերազանցված սնապարծ ու ստախոս Տարտարենը յերագում է հերոսական արկածների մասին, բայց և այնպես, կարարիներին ու լաստիլի փոխարեն, գերազասում է ապ գործած Ֆուֆայիս և մի բաժակ շոկոլադ։

Դոդեն յերբեք իրական ու ծավալուն կերպով չբըննադատեց իր ժամանակակից հասարակութունը, սակայն, հումանիստական գաղափարներով ավելի շատ տարված լինելով, քան վորևէ այլ բուրժուական գրող, նա, մարդկային կյանքի խոր զիտողը, սառնարյուն տարեգրողը չհանդիսացավ։

Իր մանվանից քիչ առաջ Դոդեն կես-կատակով իրեն անվանել է «բախտ վաճառող». միշտ նրան եյին դիմում խորհրդի և ոգնութեան համար, նրա մոտ վորոնում եյին վշտերի սփոփանք. և Դոդեն, վորն արդեն անկողին եր ընկել, կարողանում եր ցրել ոտարի հոգսերը և մեղմել նրա տխրութեանը:

Սակայն «Բախտ վաճառող» կոչմանն ել ավելի իրավունք եյին տալիս նրա գրքերը, վորովհետև Դոդեյի պոեզիայի գաղանիքը սերն եր մարդու նկատմամբ— մեծ սրտի պարզ սերը:

Ս. ՌՈՍԿԻՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԻՄ ՋՐԱՂԱՑԻՑ

Բնակեցում

Այ թե զարմացել եյին ճագարները, հա...

Տեսնելով, վոր այդքան ժամանակ ջրաղացի դուռը փակ է, իսկ պատերին ու հրապարակում խոտեր են աճել, նրանք վերջ ի վերջո վորոշել եյին, թե ջրաղացպանների տոհմը վոչնչացել է: Այդ վայրը նրանց հարմար եր թվացել, և նրանք այդտեղ սարքել եյին շտաբ—բնակարանի նման մի բան՝ ռազմագիտական գործողութեանները կենտրոն. Ժեմապի* ճագարների ջրաղաց... Այն գիշերը, չերը յես յեկա, առանց չափազանցութեան քսանի չափ ճագարներ կորածն նստել եյին հրապարակում և լուսնի լույսի տակ տաքացնում եյին իրենց թաթիկները... Բայց հազիվ յես բաց արի փոքրիկ լուսամուտը— փո՛ո՛...:

* Բելգիական ժեմապ քաղաքի մոտ Փրանս. հանրապետ. գեներալ Դյուվուրյեն գլխավին ջարդեց ավաարիացիներին 1792 թվին: Ծ. թ.:

Բացոթլազը պուկ յեկավ, և սպիտակ, փոքրիկ ճագարնե-
րը, պոչերը վեր ցցած, ծլվվեցին թավուտում: Համենայն
դեպս յես հույս ունեմ, վոր նրանք կվերագանան:

Ինձ տեսնելով չափազանց դարմացավ նաև ծեր գե-
ղահարկի բնակիչը, չարագուշակ բվեճը, վոր քսան տարուց
ավելի բնակություն էր հաստատել ջրադացում:

Յես նրան գոտ վերևի սենյակում. նա նստած էր
գերանի վրա անշարժ և ուղիղ, կեղտի ու թափված
կղմինգրի միջև: Նա նայեց ինձ իր կյոր աչքերով. վախե-
ցավ, չճանաչելով ինձ, և սկսեց զբոսնել՝ դժվարությամբ
թափահարելով փոշուց գորշացած թևերը: Նա յերբեք ել
չի մաքրում իր թևերը: Բայց միևնույն է: Այս լուսկյաց
բնակիչը, ինչպես վոր նա կա, — ճպճպացող աչքերով և
տխուր դեմքով, — ինձ ավելի յե դուր գալիս, քան վորևե
մեկը, և յես շտապեցի վերանորոգել նրա հետ պայմանա-
գիրը: Առաջին նման նա պետք է գրավի ջրադագի ամ-
բողջ վերևի մասը, հանդիսավոր մուտքով դեպի տանիքը,
իսկ յես ձեռքիս կպահեմ ներքևի սենյակը, կրով սպիտա-
կացրած, ցածրիկ, կամարներով փոքր սենյակը, վոր նման
է մենաստանի սեղանատան:

Այստեղից ել յես գրում եմ ձեզ. կրնի վրա ռաց է
ի՞ դուռն արևի առաջ: Լույսով վոզողված սոճու գեղեցիկ
անտառը տարածված է իմ առաջ մինչև բլրի ստորտը:
Հորիզոնի վրա հստակ ուրվագծվում է Ալալիի սքանչելի
գագաթը: Վոչ մի ձայն... Միայն ինչ-վոր տեղից հեռ-
վից հազիվ լսվում են սրնգի ձայներ և նարդոսով ծածկ-
ված ճանապարհի վրա ջորիների բոժոժների ձայնը: Միայն
լույսն է աշխուժացնում պրովանսական այս ամբողջ
գեղեցիկ պեյզաժը:

Յեզ դուք ուզում եք, վոր յես ափսոսանմ ձեր ազմը-
կոտ ու մռայլ Փարիզը: Յես շատ լավ եմ զգում ինձ իմ
ջրադացում: Յես հենց այդպիսի մի անկյուն էյի վորոնում,

խուլ ու տաքուկ անկյուն, թերթերից, կառքերից ու մշու-
շից հազար մղոն հեռու... Յեզ վորքան գեղեցիկ է իմ
ջրադացումը: Մի շաբաթ չի անցել, յերբ յես հաստատվել
եմ այստեղ, իսկ գլուխս արդեն լիքն է տպավորություն-
ներով ու հիշողություններով... Որինակ, հենց յերեկ
յերեկոյան յես ներկա յեղա նախրի վերադարձին դեպի
ազարակը, և յերդվում եմ ձեզ, վոր այդ տեսարանը յես
չեյի փոխի այն բոլոր պրեմյեռաների հետ, վորոնք զրվելու
յեն ձեզ մոտ՝ Փարիզում այս շաբաթ: Ինքներդ դատեցեք:

Հարկավոր է ձեզ ասել, վոր Պրովանսում սովորու-
թյուն է կա շողերն սկսվելիս անասուններին սար տանել:
Կենդանիներն ու մարդիկ հինգ-վեց ամիս անցկացնում են
լեռներում, բաց յերկնքի տակ, մինչև մեջքը հասնող խո-
տերի մեջ. այնուհետև աշնան առաջին սարսուռի դեպքում
իջնում են ազարակը, և անասունները նորից խաղաղ
խոտ են պոճոկում ինկունու հոտավետ գորշ բլրակների
վրա...

Այդպես ուրեմն, յերեկ յերեկոյան հոտերը վերադարձան:
Առավոտից նրանց սպասող դարպասի դռները կրնի վրա
բաց են, փարախները լցված են թարմ հարգով: Ամեն
ժամ ազարակում ասում էյին. «Հիմա նրանք Նյգիերումն
են, հիմա Պարսզում»: Հետո հանկարծ, յերեկոյան կողմ,
լսվում է բարձր ձիջ՝ «Ահա նրանք»: Յեզ մենք տեսնում
ենք հեռվում հոտը, վոր հեռոցետե փալուսն արևի տակ
փոշու ամպ է բարձրացնում: Կարծես վողջ ճանապարհը
շարժվում է նրանց հետ... Հոտի առջևից գնում են յեղ-
ջուրները ցրած ծեր, վայրենի ու զեցույց զոչերը, նրանց
հետևի՞ վոչխարների մասսան, հոգնած մերուները,
զանները վտանների մեջ առած, ջորիներ՝ կարմիր ծոպերով,
վորոնք կողովների սեջ տանում են նորածին գառնուկներ,
վորոնց, քայլելիս, որոր են ասում: Նրանց հետևից գալիս
են քրտինքի մեջ կորած շները՝ մինչև զեռինը յերկարաց-

բած լեզուներով և յերկու բարձրահասակ, խիզախ հովիվ՝
շիկակարմիր բրդյա տառապոկներով, վորոնք հառնում են
մինչև կրնկները, շուրջառի նման:

Այս ամբողջ շղթան ուրախ անցնում է մեր առջևից
և անհետանում լայնարձակ բակում մի դոփուենով, վորը
հիշեցնում է տեղատարափի, հեղեղի աղմուկը... Յե՛վ դուք
պիտի տեսնեք, թե ինչպես է հուզվում ամբողջ ազարակը:
Թառի վրա նստած մեծ, կանաչ, վոսկեփայլ սիրամարգերն
իրենց շղարշալին կատարով, յեկվորներին ճանաչելով, դիմա-
վորում են խլացուցիչ փողի ձայներով: Նին՛ջ մտած հափա-
բունը հանկարծ արթնանում է: Բոլորը վտարի վրա յեն-
աղափնները, բաղերը, հնդկաքաղաղները և խայտահավերձ
Թռչնաբակը կարծես թե գժվել է. հավերը կշկշոււ են,
պատրաստովելով գրոսնել ամբողջ գիշերը... Թվում է, թե
յուրաքանչյուր վոչխար իր բրդի մե՛ջ բերել է Ալպյան
բուրժուանքի հետ միասին լեռնային մի քիչ սուր ոգ, վորն
արբեցնում է և պարելու ցանկություն է առաջացնում:

Այս ամբողջ աղմուկի մե՛ջ վոչխարի հոտը տեղավոր-
վում է իր փարախներում: Չկա ավելի սքանչելի բան, քան
վոչխարների այս տեղավորումը: Ծեր ուղեցույց-ղոշերը,
նորից տեսնելով մտուրը, կորցնում են իրենց դաժանու-
թյունը: Գառնուկները, — ամենափոքրերը, վորոնք ծնվել են
ճանապարհին և յերբեք ազարակը չեն տեսել, — գարձանքով
դիտում են իրենց շուրջը:

Սակայն ամենից շատ սրտաշարժ են շները, այդ փա-
ռավոր վոչխարապահ շները. նրանք վոչ մի բայլ չեն հե-
ռանում վոչխարներից և ազարակում վոչ մի բան չեն
տեսնում, բացի վոչխարներից: Պահապան գամփոն իզուր
է նրանց կանչում իր բնից. թարմ ջրով բերներե-
րան լի դույն իզուր է նրանց նշան ածում. նրանք վոչ
մի բան չեն ուզում տեսնել և լսել, քանի դեռ անասուն-
ները չեն մտել վոչխարանոցը, քանի դեռ վոչխարանոցի

դռների փականները չեն չլակացել, վոչխարանոցներ, վո-
րոնք ունեն ցանցավոր փոքր պատուհաններ, և քանի դեռ
հովիվները սեղան չեն նստել ցածրիկ առաստաղ ունեցող
մեծ սենյակում: Միայն այդ ժամանակ են նրանք համա-
ձայնում դնալ իրենց բունը և այնտեղ, ամանից ապուր
լակելով, իրենց ազարակի ընկերներին պատմում են, թե
ինչ են արել լեռներում, դաժան վայրերում, ուր թափա-
ռում են գայլերը և բուսնում են խոշոր ծիրանեգույն-
դեղին մատնետունկեր՝ մինչև յեղրերը շաղով լցված:

ՋՐԱՂԱՑՊԱՆ ԿՈՐՆԻԼԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Ֆրանսուա Մամայը, ծեր սրնգահարը, վոր ժամանակ առ ժամանակ յերեկոները գալիս եր ինձ մոտ մի բաժակ հին գինի խմելու, մի անգամ ինձ պատմեց գյուղական մի փոքր դրամա, վորին վկա եր յեղել իմ ջրաղացպանը սրանից քսան տարի առաջ: Բարի ծերուկի պատմութիւնը հուզեց ինձ, և յես փորձուժ եմ հազորդել ձեզ այն ձևով, ինչպես լսել եմ:

Մի րոպե պատկերացրեք ձեզ, թանգագին ընթերցողներ, վոր գուք նստած եք զարժանալիօրեն անուշահոտ գինու կժի առաջ և վոր այս բոլորը ձեզ պատմում ե ծերունի սրնգահարը:

— Մեր յերկիրը, թանգագին պարոն, միշտ այսպես մեռած չի յեղել, վորի մեջ յերգ անգամ չես լսի, ինչպես հիմա: Մի ժամանակ մեր յերկրում ծագելել եր ալրաղացային արհեստը, և ամեն կողմից, նույնիսկ տաս մղոն հեռավորութիւնից ագարակատերերն իրենց հացահատիկը բերում եյին աղալու... Գյուղի շուրջը գտնված բոլոր բլուրների վրա հաստատված եյին հողմաղացներ:

Այ ու ձախ, վորտեղ վոր նայում եյիր, ամենուրեք յերևում եյին հողմաղացի թևեր, վորոնք պատվում եյին սոճիներէ վերևում միտարալի* ուժով. ճանապարհի վրա յերևում եյին պարկերով բեռնված իշուկների յերամակներ, վորոնք յերբեմն բարձրանում եյին, յերբեմն՝ իջնում: Ամբողջ շաբաթը հաճելի չեր լսել մտրակների շաչյունն ողի մեջ և հողմաղացներում աշխատող բանվորների ձայները... Կիրակի օրերը մենք ամբողջ խմբերով ման եյինք գալիս ջրաղացներում: Այնտեղ ջրաղացպանները մեզ հյուրասիրում եյին մուսկատի գինով: Ժանեկազարդ շորերով ջրաղացպանուհիները՝ վոսկե խաչը վզներին այնքան լալիս եյին, կարծես հեքիաթալին թագուհիներ լինեյին: Յես սովորաբար ինձ հետ եյի վերցնում իմ սրկնգը և մինչև ուշ գիշերը բոլորս ֆարանդոլ** եյինք պարում: Այդ հողմաղացները, ինչպես տեսնում եք, մեր յերկրի պարծանքն ու հարստութիւնն եյին:

Գժբախտաբար, փարիզեցի ֆրանսացիները վորոշեցին շոգեաղաց կառուցել Տարասկոնի ճանապարհի վրա: Այդ գեղեցիկ եր, ըստ վորում և նորութիւն: Մարդիկ հեռոհեռե վարժվեցին հացահատիկն այնտեղ տանել աղալու և խեղճ հողմաղացներն առանց աշխատանքի մնացին: Մի քանի ժամանակ աշխատեցին պայքարել նրա դեմ, սակայն շոգեաղացն ուժեղ գուրս յեկավ, և—ավանդ—մեկը մյուսի հետևից նրանք ստիպված յեղան փակվել... Այլևս իշուկներ չեյին յերևում... Գեղեցիկ ջրաղացպանուհիները ծախեցին իրենց վոսկե խաչիկները... Չմնաց նաև մուսկատի գինին: Մոռացվեց նաև ֆարանդոլը... Յե՛վ, վորքան ել փչում եր

* Միտարալն ուժեղ, սառն ու չոր քամի յե Ֆրանսիայի հարավ-արևելքում:

** Ֆարանդոլը շատ հին պրովանսական խմբապար ե, վոր բնորոշ ե իր արագ տեմպով և ձևի բազմազանությամբ: Ծ. թ.:

միտորալը, հողմաղացները թևերը մնացին անշարժ... Այնուհետև մի գեղեցիկ որ ել գյուղական համայնքը հրամայեց մեջտեղից վերացնել այդ հնամաշ շինությունները, իսկ նրանց տեղն աճեցրին խաղողի այգիներ և տնկեցին ձիթենիներ:

Սակայն այդ ավերածություն մեջ անփլառ մնաց մի հողմաղաց և բլրի վրա շարունակեց խիզախորեն պտտեցնել իր թևերը, ի հեճուկս շոգեաղացների: Դա Կորնիլ պապի հողմաղացն էր, այն Կորնիլ պապի, վորի ջրաղացում մենք այժմ յերեկոն ենք անցկացնում:

Կորնիլ պապը ծեր ջրաղացպան էր, վոր արդեն վաթսուն տարի գործ էր ունեցել ալյուրի հետ և շատ էր սիրում իր գործը: Շոգեաղացի յերևան գալու հետ նա կարծես թե գժվել էր: Մի ամբողջ շաբաթ տեսնում էի նրա, թե ինչպես նա վազ էր տալիս գյուղերը, իր շճ-ը՝ էր հավաքում ժողովրդին և ամբողջ կոկորդովը մին բղավում էր, թե այս նորակառուց շոգեաղացում թունավորում են վողջ Պրովանսի ալյուրը: «Միք գնա այնտեղ, — ասում էր նա, — այդ ավազակները ցորենն աղում են շոգումիջով, իսկ շոգին սատանայի հնարած բանն է. իսկ յես աշխատում եմ միտորալի և տրամոնտանի* ոգնությունը, վորը հենց տեր աստծո շունչն է...» Յեվ նա գտնում էր բազմաթիվ այդպիսի գեղեցիկ խոսքեր, գովաբանելով հողմաղացները, սակայն վոչ վոք նրան չէր լսում:

Այն ժամանակ կատաղած ձերուհին փակվեց իր հողմաղացում և ապրում էր այնտեղ մեն-մենակ, վայրի գազանի նման: Նա մինչև անգամ չցանկացավ մոտը պահել իր թոռնիկ Վիվետին, տամնեհինգ տարեկան մի աղջկա, վորը ծնողների մահից հետո աշխարհում վոչ վոք

* Տրամոնտանը հյուսիսային քամի յե:

չուներ, բացի իր պապից: Թշվառ աղջիկն ստիպված յեղավ ինքն աշխատել իր գոյությունը պահելու, ծառայություն մտնելով մեկ այստեղ, մեկ այնտեղ ագարակատերերի մոտ՝ հնձի ժամանակ, ձիթապտուղ կամ բոժոժ հավաքելիս: Սակայն բանից դուրս էր դալիս, վոր պապը շատ էր կապված իր թոռնիկի հետ: Նա հաճախ չորս մղոն ճանապարհ էր գնում վոտքով՝ արևի կիզիչ ճառագայթների տակ, վորպեսզի նրա հետ տեսնվի այն ագարակում, ուր աղջիկն աշխատում էր, իսկ լինելով նրա մոտ, ժամերով նայում էր իր թոռնիկին և լաց էր լինում...:

Շրջապատում գտնվող մարդիկ չենթադրում էին, վոր ձերուհի ջրաղացպանը ժլատությունից է հեռացրել Վիվետին իր մոտից, և, համոթ իրեն, նա թույլ է տվել իր թոռնիկին թափառել ագարակից-ագարակ, յենթարկվել ամեն տեսակի կոպտություն բատրակների կողմից ու բոլոր տեսակի ձախորդությունների, վորոնց հանդիպում է ջանել աղջիկը ծառայության մտնելով:

Սակեհին չէին խրախուսում նաև այն, վոր այդպիսի պատվապար մի մարդ, ինչպիսին ջրաղացպան Կորնիլն էր, վորը մինչև այդ ժամանակ մեծ արժանապատվություն էր հանդես բերել, այժմ փողոցներն էր չափչփում վոտարբիկ, հագին ցնցոտի, ծակծկված գլխարկով: Բանը մինչև այնտեղ հասավ, վոր յերբ կիրակի որերը մենք նրան հանգիպում էինք յեկեղեցում՝ պատարագի ժամանակ, մենք՝ ձերուհիներս սկսեցինք ամաչել նրա վրա նայելիս: Յեվ Կորնիլը շատ լավ զգում էր այդ, վորովհետև արդեն սիրտ չէր անում նստելու պատվավոր նստարանի վրա: Սովորաբար նա աղքատների հետ միասին կանգնում էր յեկեղեցու խորքում, ցողարանի մոտ:

Ջրաղացպան Կորնիլի կյանքում ինչ-վոր անհասկանալի բան կար: Վաղուց էր արդեն, վոր գյուղում վոչ վոք նրան հացահատիկ չէր տանում աղալու, իսկ չնայած

դրան՝ նրա ջրաղացի թևերը շարունակում ելին առաջվա նման պտտվել... Յերեկոները ճանապարհի վրա կարելի չեր հանդիպել ծեր ջրաղացպանին, վոր քշում եր իր ա-

ռաջից գնացող իշուկին՝ ալյուրի ծանր պարկերով բարձված։
 — Բարի իրիկո՛ւն, կորնիլ պապի,— ձայն ելին տալիս նրան գլուղացիները։— Բո հողմաղացը, նշանակում է, դեռևս ելի աշխատում ե։

— Այն, բիշ-միշ, զավակներս,— կայտառ պատասխանում եր նրանց ծերունին։— Փառք աստծո, չի կարելի զանգատվել աշխատանքի քչությունից։

Յե՛կ լերբ մի ուրիշ անգամ նրան հարցնում ելին, թե վերջապես վորտեղից, սատանան տանի, այդքան աշխատանք կարող ե լինել նրա մոտ, նա մատը դնում եր շրթթունքներին և լուրջ պատասխանում եր. — «Սո՛ւ՛։ Յես աշխատում եմ եքսպորտի համար...» Ել ուրիշ վոչինչ չեք կարելի դուրս բաշել նրանից։

Հողմաղացի դռնից ել նայել չեր լինում՝ տեսնելու, թե ինչ ե կատարվում այնտեղ։ Մինչև անգամ Վիվեան ել չեր համարձակվում հողմաղաց մտնել...

Հողմաղացի մոտից անցնելիս, միշտ կարելի չեր տեսնել փակված դուռը, միշտ պտտվող հսկայական թևերը, պտտված իշուկին՝ հողմաղացի առաջ գտնված մարզադետների վրա արածելիս, և նիհար կատվին, վորը պատուհանին նստած տաքանում եր արևի տակ, բարկացած նայելով անցորդներին։

Այս բոլորից փշում եր ինչ-վոր գաղտնիք, և այս ամենը շատ տարբեր մեկնաբանությունների տեղիք ելին տալիս։ Ամեն մարդ իր տեսակետով եր բացատրում ջրաղացպան կորնիլի գաղտնիքը, սակայն բոլորն ել հանգում ելին մի բանի, վոր ջրաղացում փողի տապրակներն ալյուրի տապրակներից ավելի շատ են։

Փամանակի ընթացքում, սակայն, ամեն ինչ բացահայտվեց, և ահա թե ինչպես։

Մի գեղեցիկ օր, յերբ յերիտասարդները պարում ելին իմ սրնգի ձայների տակ, նկատեցի, վոր իմ ավագ վորդին և Վիվետը սիրահարված են մեկը մյուսի վրա։ Բսկապես, յես գոհ չեյի դրանից, չնայած, վոր կորնիլի անուշը հարգանք եր վայելում մեզ մոտ։ Ինչ խոսք, վոր այս գեղեցիկ թուշնակը—Վիվետը—կճախրեր իմ տանը և ինձ մեծ

40797-60

բավականութիւն կպատճառեր: Սակայն, քանի վոր մեր սիրահարվածները հաճախակի միասին եյին լինում, լես վճռեցի, հնարավոր բամբասանքներէյ խուսափելու համար, շուտով վերջացնել այս գործը և իսկույն գնալ ջրաղաց՝ պապի հետ խոսելու... Ա՛խ, ծերունի կախարդ: Պետք եր տեսնել, թե նա ինչպես ընդունեց ինձ: Վոչ մի կերպ չհաջողվեց, վոր նա դուռը բաց աներ ինձ համար: Յես, վորքան կարողացա, փականքի ծակից բացատրեցի նրան իմ գալու պատճառը. իսկ քանի դեռ խոսում ելի դռան առաջ, այդ ավագակը— լղար կատուն— ամբողջ ժամանակ, սատանի նման, ֆշշացնում եր իմ գլխավերկը:

Ծերունին թույլ չտվեց ասելիքս վերջացնեմ և չափազանց անքաղաքավարի կերպով գոռաց ինձ վրա, վոր յես հեռանամ և վոր յեթե յես այդքան շտապում եմ ամուսնացնել վորդուս, ապա կարող եմ ուղևորվել շոգեաղացը և նրա համար հարսնացու գտնել... Դուք հասկանա՞ւմ եք ինձ, արշունս գլուխս խփեց, յերբ լսեցի այդ չար խոսքերը, սակայն գսպեցի ինձ, և, թողնելով ծերունի խելագարին իր ջրաղացաբարի մոտ, գնացի յերեխաներին հաղորդելու անհաջողութեան մասին... Խեղճ գառնուկները չհավատացին այդ բանին. նրանք ինձանից թուլլալու թիւն ինդրեցին յերկուսով գնալ հողմաղաց՝ պապիկի հետ խոսելու... Յես քաջութիւն չունեցա, սիրտ չարի մերժել նրանց, և— հայդե— իմ թռչնիկները թռան-գնացին:

Սակայն հենց այն ժամանակ, յերբ նրանք հասան հողմաղացին, Կորնիլը ինչ-վոր տեղ եր գնացել: Դուռն ամուք փակված եր բանալիով, բայց, հեռանալով, ծերունին թողել եր սանդուխքը դրսի կողմից, և յերեխաների մեջ իսկույն միտք ծագեց ներս նայել պատուհանից և թեկուզ մի աչքով դիտել, թե հատկապես ինչ է կատարվում այդ նշանավոր ջրաղացում...

Տարորինակ բան. ջրաղացաբարերի սենյակը դասարկ եր... Վոչ մի պարկ, ցորենի վոչ մի հատիկ. պատերի վրա

ալյուրի և վոչ մի հետք, ինչպես և սարդոստայնի վրա... Մինչև անգամ նոր աղացած հաճելի ցորեն հոտ ել չեր գալիս... փայտե դլանը ծածկված եր փոշիով, և նրա վրա քնել եր մեծ լղար կատուն:

Ներքևի սենյակն ել նույն խղճուկ ու անխնամ տեսքն ուներ. կեղտոտ անկողին, ինչ-վոր ցնցոտիներ, հացի մի կտոր սանդուխի աստիճանների վրա, իսկ սենյակի անկյունում ընկած եր յերեք կամ չորս ճաքճաք պարկ, վորից թափվել եյին խիճ ու կիր:

Ահա թե վո՛րն եր ջրաղացպան Կորնիլի գաղտնիքը: Այդ աղբը նա յերեկոները տանում եր ճանապարհներով, վորպեսզի փրկի հողմաղացի պատիվը և ստիպի բոլորին հավատալու, վոր այնտեղ աղուն են աղում... Խեղճ հողմաղաց... Խեղճ Կորնիլ: Վաղուց ե արդեն շոգեաղացը խլել նրանից վերջին աշխատանքը: Հողմաղացի թևերը դեռ ևս պտըտ վում եյին, սակայն ջրաղացաբարերը շարժվում եյին առանց հացահատիկ աղալու:

Յերեխաներն արցունքն աչքներին վազ տվին ինձ մոտ և պատմեցին, ինչ վոր տեսել եյին: Միրտս ճմլվեց, յերբ լես լսեցի նրանց... Մի րոպե անգամ չկորցնելով, վազեցի հարեաններիս մոտ, յերկու խոսքով պատմեցի բոլորը, և մենք վորոշեցինք իսկույն և յեթ Կորնիլի հողմաղացը փոխադրել մեզ մոտ գտնված վողջ ցորենը... Ասացինք ու կատարեցինք: Ամբողջ գլուղը ճանապարհ ընկավ, և մենք ամբողջ եշերի շարանով վերև, բլուրը բարձրացանք, այս անգամ տանելով իսկական հացահատիկ աղալու համար:

Հողմաղացի դուռը կրնկի վրա բաց եր... Դռան առաջ կրի պարկի վրա նստել եր Կորնիլ պապին, և գլուխը ձեռներին մեջ առած գառնադի լաց եր լինում: Վերագառնալով տուն, նա իսկույն նկատել եր, վոր իր բացակայութեան ժամանակ ինչ-վոր մեկը յեղել է իր մոտ և բաց է արել իր ախուր գաղտնիքը:

— Ա՛խ, դժբախտ լեմ լես,— ասում եր նա:— Այժմ

ինձ մնում է միայն մեռնել... Հողմաղացն անպատված է:

Յե՛վ նա այնպես հեկեկաց, վոր նայելով նրա վրա, մարդու սիրտը ճմլվում էր խղճալուց: Նա իր հողմաղացին տարբեր անուններ էր տալիս և նրա հետ խոսում էր, կարծես կենդանի ելակ լիներ:

Այդ բոլորին եշերը հասան հրապարակը, և մենք բոլորս սկսեցինք բարձր գոռար, ինչպես հողմաղացապանների ծաղկման հին, բարի ժամանակները:

— Ե՛յ, հողմաղաց: Ե՛յ, Կորնիլ պապի:

Յե՛վ անա պարկերը դեզ կազմեցին դռան առաջ, և գեղեցիկ փոսկեզույն հացահատիկը շաղ յեկավ գետնի վրա՝ բոլոր կողմերից...

Կորնիլ պապին գարմանքով լայն բաց արավ աչքերը: Նա իր ձերացած ձեռքի մեջ մի բուռ հացահատիկ վերցրեց, և ծիծաղելով ու լալով միաժամանակ, կրկնում էր.

— Բայց չե՛ վոր սա հացահատիկ է... Ազնիվ խոսք: Սքանչելի հացահատիկ է... Թողեք՝ մի լավ տեսնեմ:

Հետո դառնալով մեզ.

— Ո՛ր, յես զխոսելի, վոր դուք կվերադառնաք ինձ մոտ... Շոգեաղացի բոլոր տերերը գողեր են:

Մենք ուզեցինք հազթական կերպով նրան գյուղը տանել:

— Վո՛չ, վո՛չ, գավակներս, ամենից առաջ լես պետք է իմ հողմաղացին կերակրեմ... Մտածեցեք միայն՝ չե՛ վոր շատ վաղուց է, վոր նրա ստամոքսի տակ բան չի ընկել:

Մեր բոլորիս աչքերն արցունքով լվեցին՝ տեսնելով այս թշվառ ձերուհուն, վոր դես ու դեն էր վազում, մեկ բաց էր անում պարկերը, մեկ նայում էր ջրաղացաքարին, յերբ հացահատիկն աղում էր և շարժող ալյուրի փոշին թռչում էր դեպի առաստաղը:

Պետք է ճշմարիտն ասել, վոր սկսած այդ օրից մենք յերբեք առանց աշխատանքի չթողինք ձերուհու ջրաղաց-

պանին: Հետո, մի առավոտ, Կորնիլ պապին մեռավ, և մեր վերջին հողմաղացի թևերը դադարեցին պտավելուց՝ այս անգամ արդեն ընդմիշտ... Կորնիլը մեռավ, և վո՛չ վո՛ք

չփոխարինեց նրան: Ի՞նչ կարող ես անել, պարոն... Աշխարհում ամեն բան իր վախճանն ունի: Յե՛վ պետք է յենթադրել, Վոր հողմաղացների ժամանակն անցել է, ինչպես Ռոնի վրա նավող հարթահատակ նավերի ժամանակը, վորոնք պարանով ելին քաշում և վորի նավավարները հագնում ելին խոշոր ծաղկավոր կարճ վերնագգեստ:

ՊԱՐՈՆ ՍԵԳԵՆԻ ԱՅԾԻԿԸ

Պարոն Պիե Գրեճգուարին, լիբիկ բանաստեղծին, Փարիզ:

Գու, հավանաբար, յերբեք չես փոխվի, խեղճ Գրենպուար: Ի՞նչպես: Իե՛կ լրատվի պաշտոն են առաջարկում փարիզյան մի պատկառելի թերթում, և դու համարձակություն ես ունենում հրաժարվելու... Մի ինքդ քեզ վրա նայիր, զժբախտ մարդ: Մի նայիր այդ քրքրված Փուֆուկայիդ, այդ ծակծկված վարտիկիդ, այդ լղար զեմքիդ, վորը խոսում է քաղցածության մասին: Ահա թե ուր հասցրեց քեզ հնչյունահանգի կիրքը: Ահա թե ինչ նստեց քեզ վրա տաս տարի նորին Ապոլոնի մեծության քուրմ դաննալուքո ազնիվ ծառայությունը... Բայց միթե, վերջապես, ամոթ չէ քեզ այդ բանը:

Իե լրատու դարձիր, հիմար: Լրատու դարձիր, ելի:

Դու՛ կատակելով հրաշարի եօյուններ* կվաստակես, դու կձաշես Բրեթանտի մոտ, իսկ պրեմյերաների որերում կարող ես հանգես գալ փետրագարդ գլխարկով:

Չե՛: Չես ուզում... Դու մտադիր ես մինչև վերջն ազատ թռչնիկ մնալ... դե ի՛նչ կա վոր: Այդ դեպքում լսիր «Պարոն Սեգենի այծիկի» պատմությունը: Դու կտեսնես, թե ի՛նչ բանի կհասցնի ազատ ապրելու ցանկությունը:

Պարոն Սեգենն այծերի կողմից իսկի բախտ չուներ: Բոլորին ել միևնույն կերպով եր կորցնում. մի գեղեցիկ առավոտ նրանք կտրում եյին իրենց կապը, վազում եյին սարը և աճառեղ զապը նրանց ուտում եր: Վնչ տիրոջ զգվանքը, փոչ գայլի վախը, փոչինչ չեր կասեցնում նրանց: Ինչպես չերևում ե, ստրկությունն ատող այծեր եյին, վորոնք ինչ գնով վոր լիներ ուզում եյին ազատ մնալ:

Բարի Սեգենը, վորը բնավ չեր հասկանում իր կենդանիների բնավորությունը, տխրում եր այս բանը տեսնելով: Նա ասում եր.

— Բավական ե: Այծերն ինձ մոտ տխրում են: Այլևս նրանց ել չեմ պահելու:

Մակայն, նա չնուսահատվեց և վեց այծ միևնույն կերպով կորցնելուց հետ, յոթերորդն ել գնեց. բայց այս անգամ նա աշխատեց ընտրել բոլորովին մատաղ մի այծ, վորպեսզի ավելի ուժեղ կերպով կապվեր իր հետ:

Ո՛, Գրենգուար: Վորքան սիրուն եր պարոն Սեգենի այդ այծիկը: Հանդարտ աչքեր, մետաքսանման փոքր մորուք, փայլուն և սև ամբակներ, զոլավոր յեղջյուրներ, ինչպես զերը, և յերկար սպիտակ մազեր, վորոնք հին լայն

* Եբյուն Փրանսիական շատ հին արծաթյա դրամ ե, վորը շրջանառության մեջ դրվեց 14-րդ դարում: Այդ դրամը շատ քանգամ ձևափոխվել և և տարբեր արժեք ե ունեցել:

պարեգտտի պես մինչև գետին եյին վովում: Այդ այծիկն Եամերայդի* այծիկի նման գեղեցիկ եր, — հիշում ես, Գրենգուար, — դրա հետ միասին հեզ եր, քնքույշ կթի ժամանակ միշտ խոնարհ կանգնում եր իր տեղում և յերբեք վորքը չեր կոխում կովկթի մեջ: Պարզապես սքանչելի բան եր այդ այծիկը:

Սեգենը յուր տան հետևում մի շրջափակ պարտեզ ուներ, վոր պատած եր մլենու թփերով: Այնտեղ եր, վոր նա տեղավորեց իր նոր սանուհուն: Նա կապեց այծիկին մի ցցի՝ արտաի ամենալավ տեղում, դիմամբ ավելի յերկար թողեց հապը ու յերբեմն գալիս եր նայելու, թե այծիկը լավ ե զգում իրեն արդյոք: Այծիկն իրեն շատ բախտավոր եր զգում և այնպես ախորժակով եր ուտում խոտը, վոր պարոն Սեգենը հիացմունքի մեջ եր:

«Վերջապես, — մտածում եր խեղճ մարդը, — յես գտա մի այծ, վորը չի ձանձրանա ինձ մոտ»:

Բայց պարոն Սեգենը սխալվեց. այծը ձանձրացավ:

Մի անգամ, նայելով լեռներին, այծիկն ինքն իրեն ասաց.

— Ինչքան սքանչելի պետք ե լինի այնտեղ, բարձրում: Վորքան հաճելի յե ցատկոտել անտառում առանց այս անիծյալ կապի, վորը վիզս քերթում ե... Եչերը կամ յեզները միայն կարող են ճարակել այսպիս փակված տեղում... իսկ այծերին հարկավոր ե ազատ տարածություն, ազատություն:

Այդ ժամանակվանից սկսած՝ շրջափակի խոտը սկսեց նրան անհամ թվալ: Նրան հաղթահարում եր տրտմությունը:

* Եամերայդան Վ. հյուզոյի «Փարիզի աստվածամոր ասճարը» վեպի գործող անձերից մեկն ե — մի սքանչելի գնչու աղջիկ, վոր ամենուրեք յերևան և գալիս վոսկեզույն յեղջյուրներ ունեցող իր Զալի անունով այծիկի ուղեկցությամբ:

Նա նիհարում երևի սկսեց քիչ կաթ տալ: Սրտաշարժ բան երևրա վրա նայելը, թե ինչպես նա որերով կապը քարշ եր տալիս, գլուխը մի կողմ ծռած, պնչները բացած գանգատավոր մայում եր — Մեհ:

Պարոն Սեգենը նկատում եր, անշուշտ, վոր իր այծիկի հետ ինչ-վոր բան եր կատարվում, բայց չեր հասկանում, թե ինչ: Մի առավոտ, յերբ նրան կթեց պրծավ, այծը դարձավ դեպի նա և իր լեզվով ասաց.

— Լսեցեք, պարոն Սեգեն, յես հյոժվում եմ ձեզ մոտ, թողեք ինձ գնամ լեռները ման գալու:

— Ա՛խ, աստված իմ... Սա ել, — բացականչեց պարոն Սեգենը զարմացած և հանկարծ ձեռքից բաց թողեց կովկիթը. հետո նստեց խոտի վրա՝ իր այծի կողքին.

— Ինչպես, Բլանքեթ, դու ուզում ես թողնել ինձ:

Յեվ Բլանքեթը պատասխանեց.

— Այո, պարոն Սեգեն:

— Միթե այստեղ պակաս ե խոտո:

— Ո՛հ, վոչ, պարոն Սեգեն:

— Թերես, չվանդ կարճ ե, կուզես յերկարացնեմ:

— Նեղութուն մի կրեք, պարոն Սեգեն:

— Այդ զեպքում ի՞նչդ ե պակաս: Ի՞նչ ես ուզում:

— Ուզում եմ սարը գնալ, պարոն Սեգեն:

— Բայց, թշվառական, դու չգիտես, վոր լեռներում

գայլ կա... դու ի՞նչ պիտի անես, յերբ գալը գա:

— Յեղջյուրի հարվածներ կտամ, պարոն Սեգեն:

— Կարծես թե շատ սարսափելի յեն քո յեղջյուրները:

Իայլն ինձանից քեզ նման յեղջյուրներ ունեցող շատ այծեր ե տարել: Մի՞թե դու չես հիշում այն խեղճ Ռընոզ այծին, վոր անցյալ տարի այստեղ եր: Նա ուներ գերազանց յեղջյուրներ, նոխազի պես ուժեղ ու շար: Նա ամբողջ գիշերը կովել եր գայլի հետ, սակայն առավոտյան գալը, այնուամենայնիվ, կերել եր նրան:

— Ա՛խ, խեղճ Ռընոզ... Սակայն այդ վոչինչ չի նշանակում, պարոն Սեգեն, թույլ ավեք ինձ սարը գնալ:

— Վողորմած աստված, — ասաց պարոն Սեգենը: — Այս ի՞նչ ե պատահում այծերիս հետ: Սրան ել ե գայլն ուտելու: Բայց վոչ... չեմ թողնի, չեմ ազատի քեզ, տխմար, իսկ վորպեսզի դու քո կապը չկարես, քեզ փարախը կտանեմ, և միշտ այնտեղ փակված կմնաս:

Այս ասելով, պարոն Սեգենն այծին տարավ մի մեկ փարախ, դուռն ել ամուր փակեց: Իժբախտաբար, նա մոռացել եր փակել լուսամուտը, և նոր եր դուրս յեկել դռնից, յերբ այծիկը թռավ-փախավ...

Իու ծիծաղում ես, Գրենգուար: Բայց ի՞նչ ասեմ, ասանում եմ, վոր դու այծի կողմն ես և այդ պարոն Սեգենի դեմ: Տեսներք, դու վերջն ել կծիծաղես:

Սպիտակ այծիկի յերևան գալը լեռներում ընդհանուր հիացմունք առաջ բերեց: Հնամյա յեղենիները յերբեք այդքան գեղեցիկ այծ չէյին տեսել: Նրան յնդունեցին փոքրիկ թագուհու պես: Շագանակենիները մինչև գետին եյին խոնարհվում՝ իրենց ճյուղերով նրան զգվելու համար: Վոսկեգույն դեղնածաղիկները բացվում ելին, յերբ նա անց եր կենում, և բուրում եյին այնքան անուշ, վորքան կարող եյին: Ամբողջ լեռը պատվում եր նրան:

Կարող ես պատկերացնել, Գրենգուար, թե վորքան յերջանիկ եր մեր այծիկը: Վոչ չվան կար, վոչ ցից... Վոչինչ, վոր արգելեր նրան իր ուզածի չափ վոստոստելու և իր ընտրությամբ խոտ ուտելու: Իսկ վորքան խոտ կար այնտեղ. Յեղջյուրներից բարձր, սիրելիս... Յեվ ինչպիսի խոտեր՝ հյութալից, փափուկ, ատամնավոր յեղրերով — ամենաբազմատեսակ խոտեր... Բոլորովին նման չեր շրջափակի ցածրահասակ խոտերին: Հապա ծաղիկները. • Մեծ, կապույտ գանգակածաղիկներ, ծիրանի մատնացածաղիկներ՝ յերկար պատյաններով, դաշտալին ծաղիկների մի ամբողջ անտառ, արբեցուցիչ հյութերով լիքը...

Սպիտակ այծիկը կիսահարբում էր, թավալվում էր, դորվելով առապարների վրա ընկած տերևների ու շագանակների հետ: Հետո հանկարծ մի փսսոյունով ցատ-

կոտում էր: Հնայ: Ահա նա արդեն զլուխն տուաջ ձգած, թփուտների ու մացառների միջով անցնելով, չերևում է մեկ՝ ժայռի վրա, մեկ՝ հովտի խորքում, բարձրում:

ցածրում, ամենուրեք... թվում էր, թե լեռներում վոչ թե մեկ, այլ պարոն Սեզենի տաս այծերն էյին թռչկոտում:

Բանն այն էր, վոր այս Բլանքեթը վոչնչից շեր վախենում:

Մի վոսսոյունով անցնում էր մեծ հեղեղատների վրայից, վորոնք թրջում էյին նրան փրփրալից փոշիով: Այգպիսի ժամանակ ամբողջովին խոնավ, թրջված, նա գնում պառկում էր տափակ ժայռի վրա և արևի տակ չորացնում իրեն: Մի անգամ, հասնելով լեռնային տափարակի յեզրը, ատամների մեջ սպիտակ ծագիկ բռնած, նա ներքևում, հովտում, տեսավ պարոն Սեզենի տունը՝ հետևի շրջափակով միասին: Այս տեսարանն արտասովոր չափ ծիծաղեցրեց նրան:

— Վորքան փոքրիկ է այդ բոլորը, — ասաց նա — Ի՞նչպես էյի կարողանում տեղավորվել այնտեղ:

Յղճճվ: Տեսնելով իրեն այդքան բարձր տեղ կանգնած, կարծում էր աննվազն այնքան մեծ, վորքան աշխարհը...

Մի խոսքով, այդ մի գեղեցիկ որ էր պարոն Սեզենի այծիկի կյանքում: Կեսորին, հետ ու առաջ վազելով, նա ընկավ մի խումբ այծյամների մեջ, վորոնք ախորժակով կրծոտում էյին մի վայրի վորթատունկ: Մեր սիրուն, սպիտակ շրջագետտով զբոսնող որիորդը մեծ հիացում առաջ բերեց: Նրան ամենալավ տեղը ավին վորթատունկերի մեջ, և բոլոր կավալերները շատ սիրալիր վերաբերմունք ցույց տվին.. Մինչև իսկ, ինչպես յերևում է, — այդ մեր մեջ մնա, Գրենգուսր — սև մազերով մի շահել այծյամ բախտունեցավ Բլանքեթին դուր գալ: Յերկու սիրահարներ մեկ կամ յերկու ժամ մուրրվեցին անտառում, և չեթե ուզում էս իմանալ, թե նրանք ինչի մասին խոսեցին, գնա

հարցրու մամուռները միջով աննկատելի կերպով վազող շատախոս առվակներին:

Հանկարծ ցուրտ քամի փչեց: Լեռները ծածկվեցին մանիշակագուռն ծխով: Յերեկոն վրա հասավ...

— Արդեն... ասաց այժիկը և տարակուսած կանգ առավ:

Յածում դաշտերը թանձր մշուշով պատած ելին: Պարոն Սեզենի շրջափակ պարտեզը բոլորովին անհետացել էր մառախուղի մեջ, և լերեում էր միայն տնակի տանիքը, իսկ նրա վրա մի թեթև ծուխ: Բլանքեթը լսեց տուն վերադարձող նախրի բոժոժների ձայնը, և նրա հոգին բոլորովին տխրեց... Մի բազե, վոր թռչում էր դեպի տուն, անցնելիս թևերով քսվեց նրան: Այժիկը սարսուռեց... հետո լեռներում լսվեց մի յերկար վոնոց.

— Ո՛ւ, ո՛ւ, ո՛ւ...

Նա մտածեց գալի մասին. ամբողջ ուր մտքովն անգամ չէր անցել գայլը... Այդ բուսեյին ինչ-վոր հեռու հովտում լսվեց փողի ձայն: Բարի պարոն Սեզենն էր, վոր մի վերջին հրավերի փորձն էր կատարում:

— Ո՛ւ, ո՛ւ, ո՛ւ, ո՛ւ, — վոնոնում էր գայլը:

— Վերադարձիր, վերադարձիր, — կանչում էր փողը: Բլանքեթն ուղեց վերադառնալ, սակայն հիշելով ցիցը, չվանը, շրջափակի ցանկը, մտածեց, վոր այլևս չէր կարող այնպիսի կյանքին վերադառնալ և լավ կլինի մնալ անտառում:

Փողը լռեց:

Այժիկն իր հետևից տերևների խըշրտոց լսեց: Նա հետ դարձավ և մթուժյան մեջ տեսավ կարճ ու ցից յերկու սկանջ և յերկու փայլատակող աչքեր: Փայլն էր.

Ահագին, անշարժ նստած հետևի թաթերի վրա նայում էր նա սպիտակ այժիկին, նախորոք ատամները սրելով: Նա հաստատ գիտեր, վոր ուտելու յեր նրան, և

դրա համար էլ չէր շտապում, այլ միայն չարությամբ ծիծաղում էր, յերբ այժիկը հետ դարձավ:

— Հա՛, հա՛: Պարոն Սեզենի այժիկն է յեղել, — և նա իր մեծ, կարմիր լեզուն քսեց չորացած մոթին:

Բլանքեթն զգաց, վոր ինքը կորած է... իսկույն հիշեց ծեր Ռընոդի պատմությունը, վորն ամբողջ գիշերը կովել էր՝ առավոտյան ուտվելու համար: Առաջին իսկ բուսեյին նա մտածեց, թե ավելի լավ չի՞ լինի իսկույն թույլ տալ, վոր գայլն իրեն ուտի, սակայն, մտածելով, նա պաշտպանողական դիրք բռնեց՝ գլուխը ծռելով և պոզերն առաջ ցցելով, ինչպես վալել էր պարոն Սեզենի քաջ այժին, վոչ թե նրա համար, վոր գայլին սպանի, — այժերը գայլ չեն սպանում, — այլ բացառապես նրա համար, վոր համոզվի, թե կարող է ինքն էլ Ռընոդի չափ յերկար դիմադրել:

Այն ժամանակ հրեշն առաջ յեկավ, և փոքրիկ յեղջյուրները սկսեցին գործել:

Ա՛խ, համարձակ այժիկ: Ինչպես քաջորեն նա կովի մտավ. տաս անգամից ավելի, — չեմ ստում Գրենգուււր, — նա գայլին ստիպեց հետ քաշվել, վորպեսզի շունչ աննի: Այդ բուսեյական ընդհատումների ժամանակ քաղցրասեր այժիկը չէր մոռանում շտապով միջանի ցողուն կարել իր սիրելի խոտից. հետո բերանը լիքը նա նորից սկսում էր կովել: Կովին ամբողջ գիշերը տևեց: Յերբեմն յերբեմն պարոն Սեզենի այժիկը հայացք էր նետում պայծառ յերկնքում փայլող աստղերին և ինքն իրեն ասում.

— Ա՛հ, միայն թե կարողանայի դիմադրել մինչև լուսաբաց:

Միմյանց հետևից մարեցին աստղերը: Բլանքեթը կրկնապատկեց յեղջյուրի հարվածները, իսկ գայլը՝ ատամներինը...

Հորիզոնի վրա տեղույն լույս յերկաց...

Ինչ-վոր մի ազարակից լսվեց աքաղաղի խուպոտ կանչը:

— Վերջապէս... ասաց թշվառ կենդանին, վոր միմիայն
վաշտի ծագմանն եր սպասու՛մ՝ մեռնելու համար, և նա
փովեց զետին իր սքանչելի սպիտակ մուշտակով, վորն

արնաթաթախ եր դարձել բոլորովին...

Այն ժամանակ գայլն ընկավ այծիկի վրա և խժոեց
նրան:

Մնաս բարով, Գրենգոււար:

Այն պատմութիւնը, վոր դու լսեցիր,—իմ կողմից
հնարված հեքիաթ չէ: Յեթե դու չերբեկցես կգաս Պրովանս,
շատ կլսես մեր գյուղացիներից «Պարոն Սեգենի այծիկի
մասին, վորն ամբողջ զիշերը կովեց գայլի հետ, իսկ հետո,
առավոտյան, գայլը կերավ նրան»:

Լսում ես, Գրենգոււար.
«Իսկ հետո, առավոտյան գայլը կերավ նրան»:

Գրա. խմբագիր՝ Հ. Հայրապետյան
Տեխ. խմբագիր՝ Ան. Քասադարյան
Սրբագրիչ՝ Ա. Արղաքանյան
Կոնարսը սրբագրիչ՝ Յև. Տ.-Մինասյան

Քլավիրի լիազոր՝ Ա-4075 Հրատ. 4639.

Քաղթ 62x94. Պատկեր 477. Տիրաժ 5000.

Մեկ մամ. 24.480 նդան. Տպագր. 2 մամ.

Հանձնված է արտադրության 16 մայիսի 1938 թ.

Մտորագրված է տպագրության համար 28 սեպտ. 1938 թ.

Պետրոսի I տպարան, Յերեվան, Լենինի 65

A. 1939
Aut No 108

фр. 70 ч.

Арм.

30662

✓
А. ДОДЕ
ПИСЬМА С МОЕЙ
МЕЛЬНИЦЫ
из Арм. сср. Треван

mp-1

gr-2

« Ազգային գրադարան

NL0387261

1768

3-3066_a